

2022 METŲ XXXI LIETUVOS MOKINIŲ ISTORIJOS OLIMPIADOS

„Lietuvos Respublika 1926 m. gruodžio 17 d. – 1940 m. birželio 15 d.“

II ETAPO UŽDUOTYS

DALYVIO(-ĖS) KODAS:

REZULTATŲ LENTELĖ

PILDO VERTINTOJAI

	I dalis	II dalis	III dalis	IV dalis	Iš viso	Parašas
I vertintojas						
II vertintojas						
Galutinis rezultatas						

I DALIS

Pirmą užduoties dalį sudaro 1–30 klausimai su pasirenkamais variantais. Į šiuos klausimus yra tik po vieną teisingą atsakymą. Kiekvienas teisingas atsakymas vertinamas vienu tašku.

1. Keleriems metams pagal 1928 m. konstituciją buvo numatyta rinkti Prezidentą?
 - A Trejiems.
 - B Ketveriems.
 - C Penkeriems.
 - D Septyneriems.

2. 1938 m. konstitucijos 1 straipsnyje buvo įtvirtinta nuostata, kad Lietuvos valstybė yra nepriklausoma:
 - A demokratinė respublika;
 - B prezidentinė respublika;
 - C respublika;
 - D suvereninė.

3. Kuri politinė partija 1926 m. gruodžio 19 d. nedalyvavo renkant A. Smetoną prezidentu?
 - A Krikščionys demokratai.
 - B Tautininkai.
 - C Ūkininkai.
 - D Valstiečiai liaudininkai.

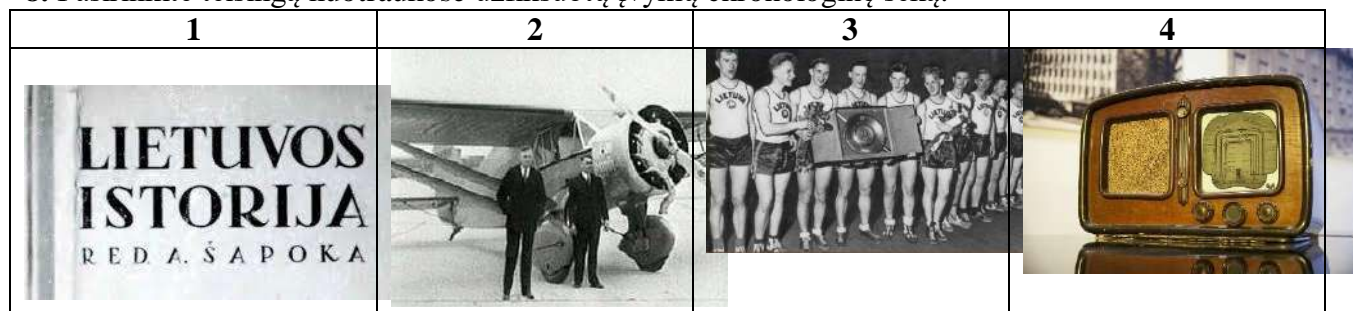
4. Kuris Ministras Pirmininkas A. Smetonos valdymo metais šias pareigas ėjo ilgiausiai?
 - A Jonas Černius.
 - B Vladas Mironas.
 - C Juozas Tūbelis.
 - D Augustinas Voldemaras.

5. Kuris rašytojas A. Smetonos 60-ties metų jubiliejaus proga parašė brošiūrą: „Antanas Smetona 1874–1934“, kuri buvo išleista net 300 tūkst. egzempliorių tiražu?
 - A Kazys Binkis.
 - B Petras Cvirkas.
 - C Vincas Krėvė.
 - D Balys Sruoga.

6. A. Smetonos valdymo metais nebuvo vykdoma:
 - A antisemitizmo politika;
 - B kitaminčių persekiojimas;
 - C opozicijos varžymas;
 - D spaudos cenzūra.

7. Kuris istorikas kritiškiausiai vertino Antano Smetonos valdymą?
 - A Alfonsas Eidintas.
 - B Aleksandras Merkelis.
 - C Jonas Švoba.
 - D Liudas Truska.

8. Pasirinkite teisingą nuotraukose užfiksuotų įvykių chronologinę seką.

- A 4, 1, 3, 2.
- B 3, 2, 1, 4.
- C 4, 2, 1, 3.
- D 2, 3, 4, 1.

9. Kurios ministerijos nebuvo Lietuvos Respublikoje 1926–1940 m.?

- A Kultūros.
- B Susisiekimo.
- C Švietimo.
- D Teisingumo.

10. Kuri asmenybė yra tezės „Menas ne tik menui, bet ir tautai“ autorius?

- A Kazys Binkis.
- B Ieva Simonaitytė.
- C Antanas Smetona.
- D Balys Sruoga.

11. Kuriam mieste nuo 1939 m. veikė lietuviška gimnazija „Kauno Lietuva“?

- A Kaune.
- B Klaipėdoje.
- C Šiauliuose.
- D Vilniuje.

12. Kuri transporto priemonė tiesiogiai jungė Kauną ir Palangą?

- A Diržablis.
- B Lėktuvas.
- C Tramvajus.
- D Traukinys.

13. Kurios Lietuvos mokykloms, siekiant mažinti neraštingumą, buvo skiriamas didžiausias dėmesys?

- A Aukštosioms.
- B Gimnazijoms.
- C Pradinėms.
- D Progimnazijoms.

14. Kino filmų cenzūra numatė:

- A filmus įgarsinti lietuviškai;
- B filmų titrus lietuvių kalba.
- C kurti juos tik Lietuvoje;
- D neįvežti iš priešiškos Lietuvai valstybės.

15. Ko nedarė Suvalkijos ūkininkai per 1935 m. streiką?
A Neblokavo kelių.
B Negadino pieninių.
C Neorganizavo mitingų Kaune.
D Nepjaustė telegrafo laidų.
16. Kiek procentų Lietuvos gyventojų XX a. 4 dešimtmetyje dirbo Lietuvos pramonėje?
A 5.
B 10.
C 25.
D 40.
17. Kuri valstybė XX a. 4 dešimtmetyje pagal prekybos apimtį buvo antroje vietoje tarp Lietuvos užsienio prekybos partnerių?
A Anglija.
B Latvija.
C Lenkija.
D Švedija.
18. Pasaulinė ekonominė krizė Lietuvos pramonėje pasireiškė vėliau nei 1929 m., nes:
A A. Smetona vykdė merkantinę politiką;
B Lietuva buvo atsilikusi žemės ūkio šalis;
C nutrūko ekonominiai ryšiai su Vokietija;
D pramonė daugiau prekių gamino vidaus rinkai.
19. Kuriose Pietų Amerikos šalyse po 1929 m. buvo didžiausios lietuvių bendruomenės?
A Argentinoje ir Brazilijoje.
B Argentinoje ir Urugvajuje.
C Brazilijoje ir Paragvajuje.
D Brazilijoje ir Urugvajuje.
20. Kaip 1929 m. A. Smetona mėgino švelninti, jo manymu, žalingas žemės reformos pasekmes?
A Gražino savininkams nusavintus dvarus.
B Padidino žemės mokesčius, kad greičiau padengtų valstybės įsiskolinimus.
C Padidino nenusavinamą žemės normą iki 150 ha.
D Teikė valstybinę paramą stambiesiems ūkininkams ir dvarams.
21. Kokios dvi valstybinės šventės buvo įteisintos 1938 m. Lietuvos Respublikos konstitucijoje?
A Vasario 16 ir kovo 23 d.
B Vasario 16 ir gegužės 15 d.
C Vasario 16 ir liepos 15 d.
D Vasario 16 ir rugsėjo 8 d.
22. Kuris teiginys netinka, paaiškinant prieš A. Smetoną organizuotų perversmų priežastis?
A Aktyvi SSRS, Lenkijos ir Vokietijos agentų veikla.
B Atskirų politikų siekis paimiti valdžią.
C Režimo nepateisinti piliečių lūkesčiai.
D Siekis atkurti demokratiją.

23. Autoritarizmas Lietuvoje:

- A iki šiol laikomas aukso amžiumi, nors visuomenėje įsivyravo apatija;
- B išugdė patriotizmą ir sustiprino šalies tarptautinę padėtį;
- C įsigalėjo viešame gyvenime korupcija ir smuko šalies ūkis;
- D užgniauzė besikuriančią demokratiją, bet sustiprino bažnyčios įtaką.

24. Lietuvos neutralumo įstatymas priimtas:

- A 1936 metais;
- B 1937 metais;
- C 1938 metais;
- D 1939 metais.

25. Kuris Lietuvos užsienio reikalų ministras aktyviai pasisakė už Lietuvos diplomatių atstovybių skaičiaus mažinimą?

- A Stasys Lozoraitis.
- B Juozas Urbšys.
- C Augustinas Voldemaras.
- D Dovas Zaunius.

26. Kaip savo autobiografijoje Algirdas Julius Greimas apibūdino A. Smetonos laikmečio jaunimo siekius? „Buvau normalus savo kartos, jau tik lietuviškai bemokančios, jaunuolis – gimnazistas: kaip ir visi norėjau:

- A „būti karininku ir ginti Tėvynę“;
- B „emigruoti į JAV ir tapti turtingu“;
- C „įstoti į universitetą ir išgarsinti Lietuvą“;
- D „nuversti Smetoną ir išvaduoti Vilnių“.

27. Kokį svarbiausią A. Smetonos asmenybės bruožą amžininkai ir net Prezidento priešininkai pabrėždavo?

- A Išmintį.
- B Padorumą.
- C Punktualumą.
- D Ryžtą.

28. XX a. 4-iame dešimtmetyje Lietuvos nesutarimai su Latvija dažniausiai kilo dėl:

- A Latvijos tapimo Tautų Sąjungoje Tarybos nenuolatine nare;
- B Lietuvos ir Latvijos pasirašytos mokyklų konvencijos;
- C Neįvykusio Lietuvos prezidento vizito į Latviją;
- D Neįvykusios Latvijos prezidento vizito į Lietuvą.

29. Kuria tautinių mažumų kalba buvo sukurta daugiausia laikraščių ir knygų?

- A Gudų.
- B Jidiš.
- C Lenkų.
- D Vokiečių.

II DALIS

Remdamiesi A, B, C, D ir E šaltiniais ir žiniomis, atsakykite į 31–39 klausimus.

A šaltinis (*Iš 1928 m. A. Smetonos pasakytos kalbos Ministrų kabineto posėdyje*)

Užgesus karo gaisrui, eilė metų parodė, kad parlamentarizmas neišpildė tautų vilties. Partiniais pamatais sudaromi kabinetai nepastovūs, nedarbingi, ne taiką, o nerimus gimdo šalyje, ne gyvą socialinių luomų sugyvenimą tiekia, o jų neapykantą kelia, ir tokiu būdu žemina ir silpnina valstybės pajėgumą viduje ir užsienio akivaizdoje. Susimąstę pokarinės Europos valstybės vyrai dėl parlamentarizmo tvarkos ir klausė, kas daryti, kai dievinamasis demokratizmas apvylė. Neaplenkė nusivylimas parlamentarizmu ir Lietuvos: ir mes ieškome geresnės valdymo formos, ir mums parūpo sustiprinti vykdomoji valdžia ir tiksliau apibrėžti jos santykis su įstatymų leidimo įstaiga. Šiandien mūsų Ministerių Kabinetas yra labiau savarankiškas, nekaip pirma būdavo mūsų kabinetai, bet ir jo atsakingumas prieš tautą tapo didesnis. Jis atpalaiduotas iš partijų įtakos, neatsako prieš jas, dėl to negali slapstyti už partijų kolektyvo, kuo seniau padengdavo ministerių ydas.

B šaltinis (*Iš 1935 m. spalio 12 d. krikščionių demokratų ir liaudininkų partijų veikėjų pareiškimo A. Smetonai*)

Praeities patyrimas ir mūsų valstybės gyvenimas parodo, kad ypač kritiškais laikotarpiais nedidelė piliečių grupė nepajėgia išspręsti didelių valstybės uždavinių. Kad sąmoningai tiksliai valdyti valstybę, kad tinkamai tvarkyti visą tautą liečiančius klausimus, valdytojai turi remtis visos tautos pasitikėjimu, pritarimu ir visos valstybės jėgų koordinavimu bendram valstybės darbui. Šiandien yra tokia būklė, kad visos sąmoningos tautos jėgos turi būti suburtos, nes tik šiuo būdu galima būtų išvesti valstybę iš dabartinių ekonominių, politinių ir finansinių sunkumų. Gyventojų masėse reiškiamo gaivalingo nepasitenkinimo administracinės represijos nepašalina. Tam reikia valstybę įstatyti į normalią, teisėtą tvarką. Šiandien valstybei yra reikalinga vyriausybė iš asmenų, kuriais galėtų visai pasitikėti plačioji visuomenė, nestatant mūsų valstybės į dar didesnę pavojų, šiaandien nelaikas gelbėtis administraciniais nurodymais. Vyriausybei reikia dirbti bendrai su tautos atstovybe. [...] Taip pat reikalinga, kad viešojo visuomenės nuomonė galėtų pasireikšti per laisvą, tik teismui atsakingą spaudą.

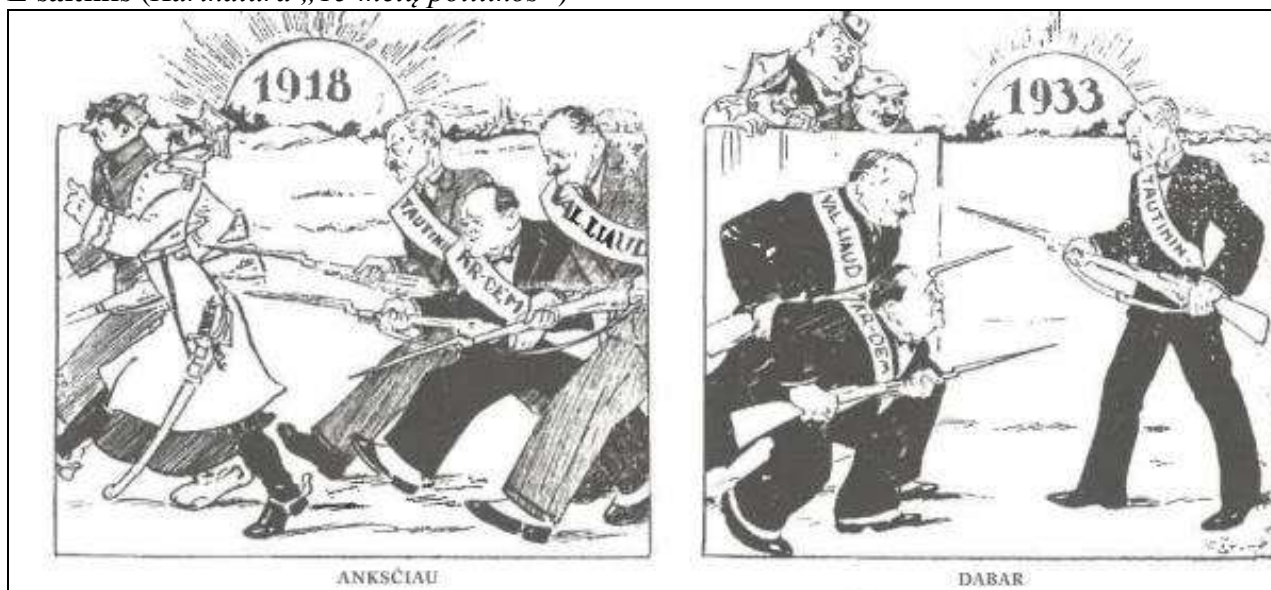
C šaltinis (*Iš Anatol Lieven knygos „Pabaltijo revoliucija“*)

Nuo 1930 metų Smetonos režime pradėjo ryškėti tam tikri fašizmo bruožai. Smetona buvo vadinamas Tautos vadu. Tautininkų partija pertvarkyta pagal „lyderio principą“, jai suteikta nemenka valstybės valdžia, o susijusi su šia partija Nepriklausomybės kovų veteranų sąjunga išsiplėtė iki sukarintos valstybinės savanorių organizacijos, pagal panašių Italijos bei Vokietijos organizacijų pavyzdį. Visos kitos partinės jaunimo organizacijos buvo galų gale prijungtos prie tautininkų „Jaunosios Lietuvos“, kurios oficialus moto buvo „Lietuva lietuviams“. [...] Visas Smetonos režimas buvo atvirai pagrįstas vieša netolerantiško nacionalizmo ideologija. [...] Smetona, nors ir būdamas karštas nacionalistas, rasizmo nepropagavo. [...] Apskirtai imant, jam nebuvo būdingi nei tikro fašisto polinkis į smurtą, nei revoliucingumas. [...] Smetonos laikais vyraujanti Europos ideologija buvo fašizmas, ir, nors ir keista, Vakarų Europoje atsirado žmonių, pasirengusių gerėtis kai kuriais jo bruožais.

D šaltinis (*Iš Liudo Truskos knygos „Antanas Smetona ir jo laikai“*)

1927–1940 m. politinė Lietuvos santvarka – asmeninė A. Smetonos diktatūra, tačiau nėra pagrindo vadinti ją fašistine, nes šalyje iš esmės nebuvo nė vieno totalitarizmo požymio. Antra vertus, nėra pagrindo kalbėti apie A. Smetonos režimo evoliucionavimą į demokratiją 4-ojo dešimtmečio pabaigoje. A. Smetona, kaip politikas, buvo aštraus proto, išvalgus, tačiau stokojo ryžto, charakterio tvirtumo, drąsos; kritiškai momentais jis sutrikdavo ir net pasuodavo. Iš savo artimiausių pagalbininkų Lietuvos prezidentas reikalavo ne tiek kompetencijos, kiek ištikimybės ir klusnumo. [...] A. Smetona visą gyvenimą siekė suvienyti lietuvius, tačiau jo beveik 14 metų trukusio prezidentavimo rezultatai buvo visiškai priešingi – tauta tapo supriešinta kaip niekada. Iš piliečių reikalauta besąlygiškai klausyti valdžios ir neleidžiama pasireikšti jokiai politinei iniciatyvai.

E šaltinis (Karikatūra „15 metų politikos“)

31. Įvardykite dvi valdymo formas, kurias savo kalboje aptaria A. Smetona (A šaltinis). Paaškininkite, kaip kiekvieną iš jų vertina prezidentas.

Valdymo forma _____ Paaškinimas _____

Valdymo forma _____ Paaškinimas _____

_____ (4 taškai)

32. Nurodykite dvi valstybės valdymo problemas, kurias nurodo B šaltinio autoriai. Paaškininkite, kaip jas siūloma spręsti.

Problema _____

Paaškinimas _____

Problema _____

Paaškinimas _____

_____ (4 taškai)

33. B šaltinyje minimi ekonominiai, politiniai ir finansiniai sunkumai. Remdamiesi žiniomis, trumpai juos apibūdinkite.

Ekonominiai _____

Politiniai _____

Finansiniai _____

_____ (3 taškai)

34. Nurodykite tris teiginius, kuriais C šaltinio autoriaus lygina A. Smetonos valdymą su fašizmu.

1 _____

2 _____

3 _____

_____ (3 taškai)

35. Kurie du C šaltinio teiginiai rodo, kad A. Smetonos režimas neturėjo fašizmui būdingų bruožų.

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

36. D šaltinio autorius teigia, kad „šalyje iš esmės nebuvo nė vieno totalitarizmo požymio“. Nurodykite du totalitarizmui būdingus požymius, kurie nenurodyti pateiktuose šaltiniuose.

1 _____
2 _____

_____ (2 taškai)

37. Remdamiesi D šaltiniu, išskirkite du teigiamus ir du neigiamus A. Smetonos asmenybės bruožus. Pateikite vieną jo veiklos pavyzdį, kai teigiami jo asmenybės bruožai lėmė sėkmingą politinį sprendimą ir vieną pavyzdį, kai neigiami asmenybės bruožai lėmė nesėkmingą politinį sprendimą.

Teigiamos:

1 _____
2 _____

Neigiamos:

1 _____
2 _____

Sėkmingas politinis sprendimas _____

Nesėkmingas politinis sprendimas _____

_____ (6 taškai)

38. Nurodykite abiejų karikatūrų pagrindines mintis. B šaltinio teiginiu pagrįskite karikatūros „Anksčiau“ pagrindinę mintį ir D šaltinio teiginiu pagrįskite karikatūros „Dabar“ pagrindinę mintį.

Karikatūros „Anksčiau“ pagrindinė mintis _____

B šaltinio teiginys _____

Karikatūros „Dabar“ pagrindinė mintis _____

D šaltinio teiginys _____

_____ (4 taškai)

39. Remdamiesi šaltiniais ir savo žiniomis, nurodykite tris teigiamus ir tris neigiamus A. Smetonos valdymo bruožus. Dviem argumentuotais teiginiais įvertinkite A. Smetonos valdymą.

_____ (8 taškai)

III DALIS

Remdamiesi A, B, C, D, E ir F šaltiniais ir žiniomis, atsakykite į 40–47 klausimus.

A šaltinis (Ištrauka iš 1930 m. birželio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės degtukų monopolio sutarties, sudarytos su Švedų degtukų akcine bendrove)

1 §. „Stab“¹ suteikiama trisdešimt penkeriems metams nuo šios sutarties įsigaliojimo dienos išimtinė teisė /monopolis/ Lietuvos Respublikos ribose gaminti degtukus ir jų pusiau fabrikatus, kaip degtukų šiaudelius ir t. t. taip pat išimtinė urmo pardavimo teisė Lietuvos teritorijoje ir užsieniuose <...>.

2 §. <...> Jeigu per pirmuosius trejus metus po šios sutarties įsigaliojimo, sustabdžius fabriką, susiaurinus eksploataciją arba racionalizavus darbą, sumažėtą darbą dirbančių degtukų ir degtukų šiaudelių pramonėje darbininkų skaičius, „Stab“ pasižada atitinkamą darbininkų skaičių priimti 8 str. nurodytame naujai steigiamame fabrike.

4 §. „Stab“ pasižada pati ar per kitus asmenis, Lietuvos Vyriausybei pareikalavus, nupirkti iš jos žemiau nusakytomis sąlygomis paskolos lakštų už šešis milijonus /6.000.000/ U.S.A. dolerių nominalinės vertės. Paskolos lakštai išduodami ir garantuojami Lietuvos Vyriausybės <...>.

8 §. Bendrovė pasižada per kiekvieną penkmetį eksportuoti kasmet ne mažiau, kaip dvylika milijonų /12.000.000/ degtukų dėžučių ir tūkstantį tonų degtukų šiaudelių. Tačiau Bendrovė degtukus gali pakeisti atitinkamu didesniu degtukų šiaudelių kiekiu arba atvirkščiai <...>. „Stab“ pasižada per tris /3/ metus po sutarties įsigaliojimo, įsteigti ir paleisti Lietuvoje popierio fabriką, pajėgsiantį pagaminti į metus ne mažiau, kaip keturis milijonus /4.000.000/ kilogr. popierio <...>.

B šaltinis (Karikatūra „Ugnies logika“. Diena, 1935 12 08, p. 1)

UGNIES LOGIKA

Švedai, sudarydami su Lietuva degtukų monopolio sutartį, nepasitikiėjo litais ir turi iš to milžiniškus nuostolius.

ŠVEDAS: — Dieve brangus, degtu kas šviečia visiems, bet kodėl man neapšvietė proto.

¹ Svenska Tändsticks Aktiebolaget. Išvertus iš švedų kalbos – Švedų degtukų akcinė bendrovė.

C šaltinis (*Mūsų degtukų pramonė. Tautos ūkis, 1932, nr. 10, p. 295*)

Per pastaruosius metus fabričių ir juose dirbančiųjų darbininkų skaičius buvo toks: 1929 m. veikė 5 fabriškai su 311 darbininkais; 1930 m. veikė 5 fabriškai su 346 darbininkais; 1931 m. veikė 2 fabriškai su 151 darbininkais. <...> Taip, kad degtukų ir degtukų šiaudelių eksportas per paskutinius metus palyginamai yra sumažėjęs iki noliaus.

Metai	Degtukų eksportas		Degtukų šiaudelių eksportas	
1927	183,1 tonos	419,1 tūkst. Lt	1.011,1 tonų	308 0 tūkst. Lt
1928	249,2 tonos	395,4 tūkst. Lt	1.395.2 tonų	894,1 tūkst. Lt
1929	197,5 tonos	319,7 tūkst. Lt	760.6 tonų	500 4 tūkst. Lt
1930	78,7 tonos	152,4 tūkst. Lt	436.8 tonų	301 3 tūkst. Lt
1931	0,0 tonos	0,0 Lt	1.123,6 tonų	796 8 tūkst. Lt

D šaltinis (*Atidarytas popieriaus fabrikas. Tautos ūkis, 1933, nr. 1, p. 30*)

Sausio 12 d. Petrašiūnuose <...> buvo atidarytas popierio fabrikas. Fabrike bus gaminamas visų rūšių popierius iš medžio ir iš medžio ir skudurų. Fabrikas įrengtas pagal naujausius šios pramonės technikos reikalavimus. Jame pats medžio malimo procesas eina iš karto nepjaustant ir nesmulkinant medžio į gabaliukus. Taip pat yra įtaisyta mašina, kuri skuta nuo medžių žievę, bet tuo tarpu nenaudojama, nes lietuviški darbininkai ją nukonkuruoja. Pigiau atsieina samdyti darbininkus, kad jie skustų, negu tą darbą atlikti mašina. Per metus fabrikas galės pagaminti 6000 tonas popierio. (1932 m. įvežta popierio 5.600 tonų), o reikalui esant ir daugiau. Fabrike dirba dabartiniu laiku apie 80 darbininkų. Fabriko pastatymas atsiėjo apie 7,5 mln. Lt.

E šaltinis (*Ištrauka iš Lietuvos degtukų akcinės bendrovės 1938 m. gegužės 17 d. posėdžio protokolo Nr. 17. LCVA, f. 387, ap. 4, b. 1186, l. 2*).

Susirinkime dalyvauja pagal prie šio pridedamą sąrašą 10 akcininkų su 6000 akcijų iš bendro susirinkimo dienai 6000 akcijų skaičiaus. Susirinkimo atidarymo klausimu nutarta: „Į susirinkimą atvyko sekantieji p. p. akcininkai: E. Galvanauskas, pristatęs 20 akcijų; J. Bataitis, pristatęs 15 akcijų; O. Jegeris, pristatęs 15 akcijų; U. Pihlblad, Švedijos generalinis konsulas, pristatęs 5 akcijas; direktorius S. Carlberg, per savo įgaliotinį U. Pihlblad, pristatęs 5 akcijas; direktorius K. E. Fröander, per savo įgaliotinį U. Pihlblad, pristatęs 10 akcijų; Svenska Tändsticks Aktiebolaget*, per savo įgaliotinį U. Pihlblad, pristatęs 5900 akcijų; p. B. Grebliauskas, pristatęs 5 akcijas; p. H. Blumentalis, pristatęs 20 akcijų; p. J. Matulaitis, pristatęs 5 akcijas“.

F šaltinis (*Degtukų, degtukų šiaudelių ir popieriaus pramonė Lietuvoje. Lietuvos aidas, 1938 02 15, nr. 73, p. 31*)

<...> Įsisteigusio Žemės Banko akcijos nebuvo išpirktos, ir bankas negalėjo pilnai veikti, o žemės ūkiui buvo būtina reikalingos ilgalaikės paskolos. Ūkis skendo trumpalaikėse paskolose. Vyriausybė, atiduodama degtukų monopolį, – gavo ilgalaikę didžiulę paskolą, kurią sunaudojo žemės ūkio reikalams, nes tuos kapitalus investavo Žemės Banke. Žemės Bankas, ne tik gelbėjo trumpalaikėmis paskolomis ap sunkintus ūkininkus, bet ilgalaikėmis paskolomis laukininkams padėjo smarkiu tempu suintensyvinti, sukultūrinti savo ūkius. <...> Perimdama monopolį, Lietuvos degtukų akcinė bendrovė pasižadėjo pastatyti ir popieriaus fabriką. <...> Šiandien didesnė dalis viduje suvartojamo popieriaus pagaminama savo krašte. <...> Fabrike dirba 160 darbininkų. <...> jei mums tektų popierių importuoti, jis mums atsietų brangiau. Šiandien <...> laikraštiniis popierius Kaune kaštuotų po 56 ct. kilogramas, o dabar savo popierio atsieina 45 centai. <...> kiekvienam aišku, kad tokio būtino dalyko, kaip popierius, mes patys turime mokėti pasigaminti. Jau ne vien dėl valiutinių sumetimų, bet ir dėl prestižo, žaliavai sunaudoti ir darbininkams darbu aprūpinti.

* Švedų degtukų akcinė bendrovė.

40. Kam, kuriam laikui ir kokiomis sąlygomis (nurodyti ne mažiau trijų) Lietuvos Respublikos Vyriausybės suteikė degtukų monopolį Lietuvoje (A šaltinis)?

Monopolis suteiktas _____

Monopolio suteikimo laikas _____

Monopolio suteikimo sąlygos:

1. _____

2. _____

3. _____

_____ (5 taškai)

41. Kokį pasižadėjimą prisiėmė būsimas monopolininkas (A šaltinis), jei „sumažėtų darbą dirbančių degtukų ir degtukų šiaudelių pramonėje darbininkų skaičius“ ir, kaip jį įgyvendino trumpalaikėje ir ilgalaikėje perspektyvoje (C ir F šaltiniai)?

Pasižadėjimas _____

Pasižadėjimų įgyvendinimas:

a) trumpalaikėje perspektyvoje _____

b) ilgalaikėje perspektyvoje _____

_____ (3 taškai)

42. Nurodykite, kokia valiuta Lietuvos Vyriausybė gavo paskolą (A šaltinis) ir, remdamiesi žiniomis paaiškinkite, kodėl paskolos teikėjas dėl to turėjo nuotolių (B šaltinis).

Valiuta _____

Paaiškinimas _____

_____ (2 taškai)

43. Kokį įsipareigojimą prisiėmė būsimas monopolistas eksporto srityje (A šaltinis) ir kaip jį įvykdė (C šaltinis)?

Įsipareigojimas _____

Įvykdymas _____

_____ (2 taškai)

44. Kokią gamybos įmonę ir per kokį laikotarpį pasižadėjo įsteigti Lietuvoje būsimas monopolistas (A šaltinis)? Dviem teiginiais paaiškinkite, kaip įvykdė pasižadėjimą (D šaltinis).

Gamybos įmonė _____

Laikotarpis _____

Pasižadėjimo įvykdymas:

1. _____

2. _____

_____ (4 taškai)

45. Kokį poveikį (C šaltinis) turėjo degtukų monopolio įvedimas degtukų ir jų šiaudelių pramonei, jos gaminių eksportui ir jos darbininkams?

Degtukų ir jų šiaudelių pramonei _____

Degtukų ir jų šiaudelių eksportui _____

Darbininkams _____

_____ (3 taškai)

46. Įvardinkite Lietuvos degtukų akcinės bendrovės akcininkus ir nurodykite, kam priklausė pagrindinis akcijų paketas (E šaltinis).

Akcininkai _____

Pagrindinis akcijų paketas _____

_____ (2 taškai)

47. Keturiais teiginiais pagrįskite degtukų monopolio sutarties naudą Lietuvos ūkiui (F šaltinis).

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

_____ (4 taškai)

IV DALIS

Remdamiesi A, B, C, D, E šaltiniais ir žiniomis, atsakykite į 48–53 klausimus.

A šaltinis. (1933 m. Lenkijos agento pranešimas apie padėtį Lietuvoje. Iš: Anušauskas A., Sviderskytė G. XX amžiaus slaptieji archyvai. V., 2008, p. 196)

Dabartinio režimo pastangos nuslopinti visuomenėje bet kokią domėjimąsi politika jau davė visiškai realių rezultatų ir dauguma tų Lietuvos gyventojų, kurie laikomi mėstančiais, nusimanančiais politikoje, skaitančiais laikraščius ir retsykiais keliančius kokius nors visuomeninius ar net politinius klausimus pavirto į apatiškus, politiniams įvykiams kurčius, visiškai vienos idėjos persmelktus žmones: reikia tikėtis iš vadovybės, kuri, atseit, viską padarys.

B šaltinis. (A. Smetona. Politinės gairės (gruodžio 15 d.) A. Smetona. Rinktiniai raštai. Kaunas, 1990, p. 465–484)

Tauta yra ypatingas žmonių organizmas [...]. Valstybiškumo sąvoka yra tautai aukščiausia, valstybės sąvoka praneša bažnyčios ir luomų sąvokas [...]. Įsisenėjusi valdymo forma – parlamentarizmas – pergyvena didžiausią krizę. [...] Seimai tik barasi ir nebespaslenka dirbti. Valdžia, gelbėdama valstybės vairą, apsilenkia su konstitucijos dėsniais. [...] Nėra laisvės be autoriteto, be jos ribų. [...] Tai mums primena istoringasis gruodžio 17 dienos įvykis. Prezidentas tuomet pasiėmė atsakomybę pertvarkyti valdymo formą tautiška linkme. [...] Liberalų skelbiama lygybė, kad politikoje profesoriaus balsas sverias tiek, kiek jo tarno balsas. Tai juk didžiausia nelygybė. Ir žmonių tarpe turi būti atranka. Priešingas liberalizmui sąjūdis pasirodė trejopas: socialistiškai komunistiškas, fašistiškas ir autoritetiškas, dar neišryškėjęs jokia ypatinga doktrina. Materialistiškas socializmas, Karolio Markso pažiūromis grįstas, siekia pašalinti privatinę nuosavybę. Juo sekdamą Sovietų Rusija tvarkosi. [...] Nacionalsocializmas skelbia fantastišką rasės teoriją, [...] yra kilęs Vokietijoje sąjūdis prieš žydus. [...] Atsirado fašizmo idėja; netrukus bus dešimt metų, kaip Italija valdosi jo principais. Tautininkų sąjungai patinka dabartinė Italijos politinė tvarka. [...] Iš Italijos galima daug pasimokyti, be jąja sekte sekti negalima. [...] Komunizmas Rusijoje iš Maskvos siekė patvinti visame pasaulyje. [...] Nacionalizmo tautiškumas siekia ne tik atgauti prarastasias kare Vokietijos žemes, bet dar pasiimti žemių į rytus iš Pabaltijo ir toliau iš Rusijos.

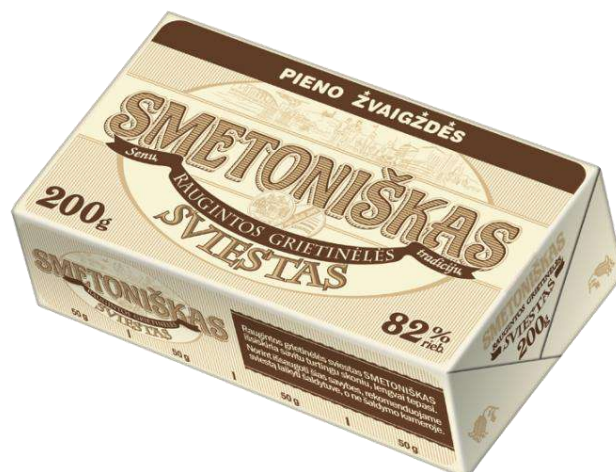
C šaltinis. (10 litų sidabrinė moneta)

D šaltinis. (60 centų vertės pašto ženklas)

E šaltinis. (1998 m. įkurtoji įmonė „Pieno žvaigždės“ Lietuvoje produktas)

48. Remdamiesi IV dalies šaltiniais, padarykite tris išvadas apie A. Smetonos asmenybę.

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____

_____ (3 taškai)

49. Kaip A šaltinio autorius įvardina A. Smetonos valdymo poveikį Lietuvos visuomenei? Pateikite šaltinio autoriaus nuomonei du prieštaraujančius argumentus.

Įvardinimas _____

1 argumentas _____

2 argumentas _____

_____ (3 taškai)

50. Remdamiesi B šaltiniu ir žiniomis nurodykite, kodėl A. Smetona nepritarė demokratijai, bolševizmui, fašizmui ir nacionalsocializmui. Paašškinkite, kaip tokie vertinimai charakterizuoja A. Smetonos politines pažiūras?

Demokratija _____

Bolševizmas _____

Fašizmas _____

Nacionalsocializmas _____

A. Smetonos pažiūrų paašškimas _____

_____ (5 taškai)

51. Remdamiesi C ir D šaltiniais, nurodykite A. Smetonos režimo bruožą ir jį paaiškinkite, dviem teiginiais, remdamiesi to meto Europos politinėmis tendencijomis.

A. Smetonos režimo bruožas _____

Paaiškinimas:

1. _____

2. _____

_____ (3 taškai)

52. Remdamiesi E šaltiniu ir žiniomis, dviem teiginiais paaiškinkite, kodėl įmonė gaminamą sviestą pavadino „smetonišku“?

1. _____

2. _____

_____ (2 taškai)

53. Kokias tris teigiamas emocijas gali kelti A. Smetonos valdymo laikotarpis šių dienų piliečiui?

1. _____

2. _____

3. _____

_____ (3 taškai)

2022 METŲ XXXI LIETUVOS MOKINIŲ ISTORIJOS OLIMPIADOS

„Lietuvos Respublika 1926 m. gruodžio 17 d. – 1940 m. birželio 15 d.“

II ETAPO VERTINIMO INSTRUKCIJA

I DALIES ATSAKYMAI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
D	D	D	C	A	A	D	C	A	C	B	B	C	D	C
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
A	A	D	A	C	D	A	A	D	C	D	B	B	B	C

II – IV DALIŲ ATSAKYMAI

Kl. Nr.	Atsakymai	Taškai	Pastabos
31	<p>Valdymo forma – parlamentarizmas. Paaiškinimas – partiniais pamatais sudaromi kabinetai nepastovūs, nedarbingi, ne taiką, o nerimus gimdo šalyje. Valdymo forma – autoritarizmas/diktatūra. Paaiškinimas – šiandien mūsų Ministerių Kabinetas yra labiau savarankiškas, nekaip pirma būdavo mūsų kabinetai, bet ir jo atsakingumas prieš tautą tapo didesnis.</p>	4	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti du atsakymai. <i>3 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti trys atsakymai. <i>4 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti keturi atsakymai.</p>
32	<p>Problema – valstybė valdoma neefektyviai. Paaiškinimas – būtina atstatyti demokratinį valdymą (Vyriausybei reikia dirbti bendrai su tautos atstovybe). Problema – represijų taikymas prieš gyventojus. Paaiškinimas – sugrąžinti žmonėms laisves ir teises. (Taip pat reikalinga, kad viešoji visuomenės nuomonė galėtų pasireikšti per laisvą, tik teismui atsakingą spaudą).</p>	4	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti du atsakymai. <i>3 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti trys atsakymai. <i>4 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti keturi atsakymai.</p>
33	<p>Ekonominiai – 1935 m. ūkininkų streikai dėl žemų produktų supirkimo kainų ir lėtai atsigaunančios šalies ūkio būklės. Politiniai – demokratinio gyvenimo suvaržymas ir augantis visuomenės nepasitenkinimas esama padėtimi. Finansiniai – didžiosios ekonominės krizės pasekmės ir ginčytinas biudžeto lėšų skirstymas įvairioms visuomenės gyvenimo sritims.</p>	3	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti du atsakymai. <i>3 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti trys atsakymai.</p>

34	<p>Galimi atsakymai: Smetona buvo vadinamas Tautos vadu. Tautininkų partija pertvarkyta pagal „lyderio principą“. Ne priklausomybės kovų veteranų sąjunga išsiplėtė iki sukarintos valstybinės savanorių organizacijos. Visos kitos partinės jaunimo organizacijos buvo galų gale prijungtos prie tautininkų „Jaunosios Lietuvos“, kurios oficialus moto buvo „Lietuva lietuviams“. Visas Smetonos režimas buvo atvirai pagrįstas vieša netolerantiško nacionalizmo ideologija.</p>	3	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti du atsakymai. <i>3 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti trys atsakymai.</p>
35	<p>1. Nepropagavo rasizmo. 2. Nebuvo būdingas polinkis į smurtą ir revoliucingumą.</p>	2	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti abu atsakymai.</p>
36	<p>1. Valdžia kontroliuoja individo ir grupės kiekvieną veiksma ir interesą. 2. Vyriausybė turi ne tik absoliučią vykdomąją galią, bet ir neribotas galimybes ją taikyti. Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</p>	2	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti abu atsakymai.</p>
37	<p>Teigiamos 1. Aštraus proto. 2. Įžvalgus. Neigiamos <i>Galimi atsakymai:</i> Stokojo: <ul style="list-style-type: none"> • ryžto. • charakterio tvirtumo. • drąsos. Kritiškais momentais sutrikdavo ir net pasiduodavo. Sėkmingas politinis sprendimas 1929 m. pašalinęs A. Voldemarą iš valdžios, apsaugojo Lietuvą nuo kraštutinės diktatūros. Nesėkmingas politinis sprendimas 1940 m. okupacijos išvakarėse nesugebėjo priimti gerai apgalvoto sprendimo. Galimi ir kiti argumentuoti atsakymai.</p>	6	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti du atsakymai. <i>3 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti trys atsakymai. <i>4 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti keturi atsakymai. <i>5 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti penki atsakymai. <i>6 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti šeši atsakymai.</p>
38	<p>Karikatūros „Anksčiau“ pagrindinė mintis – Politinių partijų vienybė, sprendžiant valstybei aktualius klausimus. B šaltinio teiginys – „kad tinkamai tvarkyti visą tautą liečiančius klausimus, valdytojai turi remtis visos tautos pasitikėjimu“. Karikatūros „Dabar“ pagrindinė mintis – Arši politinių partijų priešprieša. D šaltinio teiginys – „tauta tapo supriešinta kaip niekada“.</p>	4	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti du atsakymai. <i>3 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti trys atsakymai. <i>4 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti keturi atsakymai.</p>

39	<p>Mokinys pasirenka ir nurodo teisingus tris teigiamus ir neigiamus bruožus ir dviem teiginiais įvertina A. Smetonos valdymą.</p> <p>Ar atsakymų turinys yra teisingas, sprendžia egzaminu užduoties vertintojas.</p>	8	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas. <i>2 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti du atsakymai. <i>3 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti trys atsakymai. <i>4 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti keturi atsakymai. <i>5 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti penki atsakymai. <i>6 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti šeši atsakymai. <i>7 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti septyni atsakymai. <i>8 taškai</i> skiriami, kai teisingai pateikti aštuoni atsakymai.</p>
40	<p>Monopolis suteiktas: Švedų degtukų akcinei bendrovei. Suteikimo sąlygos: 35 metams. Monopolio suteikimo sąlygos: monopolio turėtojas turės gaminti degtukus ir jų pusiau fabrikatus, degtukų šiaudelius, pardavinėti urmu degtukus ir jų šiaudelius Lietuvoje ir užsienyje.</p>	5	<p>Po <i>vieną tašką</i> už teisingai nurodytą monopolio suteikimo laiką ir monopolio gavėją. Po <i>vieną tašką</i> už teisingai įvardintą sąlygą.</p>
41	<p>Pasižadėjimas: „Stab“ pasižada atitinkamą darbininkų skaičių priimti 8 str. nurodytame naujai steigiamame fabrike“.</p> <p>Pasižadėjimų įgyvendinimas trumpalaikėje perspektyvoje: 1931 m. pusė degtukų pramonėje dirbusių darbininkų neteko darbo ir negalėjo būti įdarbinti popieriaus fabrike, nes jis nebuvo pastatytas.</p> <p>Pasižadėjimų įgyvendinimas ilgalaikėje perspektyvoje: 1933 m. pradėjusiame dirbti fabrike įdarbinti 80 darbininkų, o 1938 m. dirbo 160 darbininkų.</p>	3	<p><i>Vienas taškas</i> už teisingai įvardintą pasižadėjimą. Po <i>vieną tašką</i> už teisingą pasižadėjimo įgyvendinimo paaiškinimą trumpalaikėje ir ilgalaikėje perspektyvoje.</p>
42	<p>Valiuta: JAV doleriai. Paaškinimas: dėl pasaulinės ekonominės krizės įvairių šalių valiutos, tame tarpe ir doleris nuvertėjo (40 proc.), todėl paskolos davėjas turėjo nuostolių.</p>	2	<p><i>Vienas taškas</i> už teisingai nurodytą valiutą. <i>Vienas taškas</i> už teisingą paaiškinimą.</p>
43	<p>Įsipareigojimai: „Bendrovė pasižada per kiekvieną penkmetį eksportuoti kasmet ne mažiau, kaip dvylika milijonų /12.000.000/ degtukų dėžučių ir tūkstantį tonų degtukų šiaudelių“.</p> <p>Įvykdymas: įvykdė tik iš dalies, nes neeksportavo degtukų, tik jų šiaudelius.</p>	2	<p><i>Vienas taškas</i> už teisingą įsipareigojimo įvardijimą. <i>Antras taškas</i> už teisingą įvykdymo įvardijimą</p>

44	<p>Gamybos įmonė: popieriaus fabrikas. Laikotarpis: per tris metus. Pasižadėjimo įvykdymas: Popieriaus fabrikas atidarytas 1933 m. pradžioje, moderniai įrengtas; Gamybos apimtys didesnės, nei sutartyje nurodytos (sutartyje – 4000 tonų, o gali gaminti 6000 tonų), iš esmės atitinkančios Lietuvos rinkos popieriaus poreikius.</p>	4	<p>Po <i>vieną tašką</i> už įmonės ir laikotarpio įvardijimą. Po <i>vieną tašką</i> už teisingus pasižadėjimo įvykdymo įvardijimus.</p>
45	<p>Poveiki degtukų ir jų šiaudelių pramonei: Sumažėjo fabrikų skaičius (tiesiogiai iš šaltinio) ir gamybos apimtys (netiesiogiai prieinama išvada). Poveikis degtukų ir jų šiaudelių eksportui: Degtukų eksportas 1931 m. išviso sustojo, o degtukų šiaudelių padidėjo. Poveikis darbininkams: pusė degtukų pramonėje dirbusių darbininkų 1931 m. neteko darbo.</p>	3	<p>Po <i>vieną tašką</i> už teisingai nurodytą poveikį kiekvienai įvardytai sričiai.</p>
46	<p>Akcininkai: E. Galvanauskas, J. Bataitis, O Jegeris, U. Pihlblad, direktoriai – S. Carlberg ir K. E. Fröander, B. Grebliauskas, H. Bliumentalis, J. Matlaitis. Pagrindinis akcijų paketas: priklausė Švedų degtukų akcinei bendrovei, atstovaujamai Švedijos gen. konsulo.</p>	2	<p><i>Vienas taškas</i> už teisingai nurodytus acininkus. <i>Antras taškas</i> už teisingai nurodytą pagrindinį acininką, turintį pagrindinį akcijų paketą.</p>
47	<ol style="list-style-type: none"> 1. Suteikė galimybę Žemės Bankui išdavinėti ilgalaikes paskolas. 2. Ilgalaikes paskolas gavę laukininkai galėjo sukultūrinti savo ūkius ir grąžinti trumpalaikes paskolas. 3. Prisidėjo prie pramonės plėtros Lietuvoje, nes pastatė popieriaus fabriką. 4. Pastatytas fabrikas galėjo darbu aprūpinti darbininkus, kurie jo neteko uždarius degtukų fabrikus. 5. Sutaupė Lietuvos turimas valiutos atsargas, kurių nereikėjo išleisti perkant popierių užsienyje ir turėti pigesni popierių. 	4	<p>Po <i>vieną tašką</i> už teisingai nurodytą poveikį Lietuvos ūkiui.</p>
48	<ol style="list-style-type: none"> 1. A. Smetona mėgo klasikinę muziką. 2. A. Smetonai būdingas politinis idealizmas. 3. A. Smetona buvo linkęs sau prisiimti visą atsakomybę. <p>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</p>	3	<p>Už kiekvieną teisingą išvadą skiriamas <i>vienas taškas</i>.</p>
49	<p>Įvardijimas. A. Smetonos režimas slopino pilietinį Lietuvos visuomenės aktyvumą. Argumentai: Lietuvos visuomenei buvo būdingas ekonominis ir kultūrinis aktyvumas. A. Smetonos valdymo metu išaugo patriotiškai nusiteikusi karta.</p>	3	<p><i>Vienas taškas</i> skiriamas už Smetonos valdymo poveikio visuomenei įvardijimą. Po <i>vieną tašką</i> skiriama už kiekvieną teisingą argumentą.</p>

50	<p>A. Smetona nepritarė demokratijai, nes manė, kad ji skaldo tautą partiniu požiūriu ir neleidžia priimti būtinų sprendimų.</p> <p>Bolševizmą kritikavo dėl jo priešiško nuosavybei.</p> <p>Fašizmą kritikavo dėl savo tautos iškėlimo virš kitų.</p> <p>Nacionalsocializmui nepritarė dėl antisemitinių pažiūrų ir grobikiškos politikos.</p> <p>Paiškinimas. Tokios A. Smetonos pažiūros rodo jo siekį surasti Lietuvos valstybei savitą politinės raidos kelią, iškeliant tautos ir valstybės vaidmenį.</p>	5	<p>Po <i>vieną tašką</i> skiriama už kiekvieną teisingą argumentą.</p> <p>Už teisingą paaiškinimą skiriamas <i>vienas taškas</i>.</p>
51	<p>A. Smetonos režimo bruožas:</p> <p>A. Smetonos autoritarinis režimas neišvengė vadizmo/asmenybės kulto tendencijų.</p> <p>Paiškinimas:</p> <p>1. Vadizmas buvo būdingas visiems tarpukario nedemokratinėms režimams, nes diktatoriui buvo priskiriamas tautos vedlio, gelbėtojo vaidmuo. Pvz., A. Smetonai kaip tautos gelbėtojui nuo bolševizmo pavojaus.</p> <p>2. Gyvo asmens vaizdavimas to laikmečio filatelijoje ir numizamtikoje.</p>	3	<p><i>Vienas taškas</i> skiriamas už teisingai pateiktą režimo bruožą.</p> <p>Po <i>vieną tašką</i> už teisingą paaiškinimą.</p>
52	<p>Teiginiai:</p> <p>1. Užomina į šiuolaikinės Lietuvos ryšį su tarpukario laikotarpiu istorinės atminties aspektu.</p> <p>2. Užomina į agrarinės ekonomikos kokybę. Lietuviškas sviestas buvo viena svarbiausių Lietuvos eksporto prekių.</p>	2	<p>Po <i>vieną tašką</i> už kiekvieną teisingą teiginį</p>
53	<p>Kultūriniai pasiekimai.</p> <p>Patriotizmo puoselėjimas.</p> <p>Sėkmingas Lietuvos ūkio tvarkymas.</p> <p>Galimi ir kiti teisingi atsakymai.</p>	3	<p><i>Taškas</i> skiriamas, kai teisingai pateiktas vienas atsakymas.</p> <p><i>2 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti du atsakymai.</p> <p><i>3 taškai</i> skiriamai, kai teisingai pateikti trys atsakymai.</p>